

Հ Ա Ղ Ո Ր Դ Ո Ւ Մ

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԿԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ 2017 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՊՐԻԼԻ 2-Ի ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ընդհանուր ակնարկ

Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի ընտրություններն անցկացվել են 2017 թվականի ապրիլի 2-ին՝ Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքի 103-րդ հոդվածի 1-ին մասում նախատեսված ժամկետում:

Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ընտրությունների նախապատրաստումն ու կազմակերպումն իրականացվել է Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրք սահմանադրական օրենքի պահանջներին համապատասխան:

Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրք սահմանադրական օրենքն (այսուհետ՝ Ընտրական օրենսգրք) ընդունվել է 2016 թվականի մայիսի 25-ին, որում 12.07.2016թ-ին և 29.10.2016թ-ին կատարվել էին փոփոխություններ և լրացումներ: Ընտրական օրենսգրքը պարունակում է բազմաթիվ նովելներ, մի շարք իրավահարաբերություններ ենթարկվել են նոր կանոնակարգման: Հարկ է նկատել, որ Ընտրական օրենսգրքի նախագիծն անցել էր միջազգային փորձաքննություն, դրանում իրացվել են փորձագետների ներկայացրած առաջարկություններն ու կարծիքները, իսկ Եվրոպական հանձնաժողով հանուն ժողովրդավարության օրենքի միջոցով (Կենտրոնիկ հանձնաժողով) և ժողովրդավարական հաստատությունների և մարդու իրավունքների ԵԱՀԿ գրասենյակի (ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ) 2016 թվականի հունիսի 13-ի Ընտրական օրենսգրքի վերաբերյալ համատեղ եզրակացության համաձայն (կարծիք CDL-AD(2016)019) ընտրական օրենսդրության բարեփոխումների արդյունքում ընդունված օրենսգրքը գնահատվել է դրական:

Ընտրական օրենսգրքում ամրագրված են այնպիսի իրավակարգավորումներ, որոնք ապահովում են աննախադեպ և լիակատար թափանցիկություն ընտրական գործընթացների բոլոր փուլերի նկատմամբ: Դժվար է գտնել որևէ այլ պետություն, որտեղ՝

ա/ ընտրողների ռեգիստրը որոնման հնարավորությամբ մշտապես հրապարակված է Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կայքում,

բ/ ընտրողների ցուցակներն ըստ ընտրական տեղամասերի ներքերնման հնարավորությամբ հրապարակվում են համացանցում.

գ/ քվեարկությունից անմիջապես հետո տեղամասային կենտրոնում ներկա գտնվելու իրավունք ունեցող անձանց տրամադրվում է տեղեկանք յուրաքանչյուր ընտրողի մասնակցության մասին.

դ/ քվեարկության ամբողջ ընթացքը և քվեարկության արդյունքների ամփոփման գործընթացը տեսանկարահանվում և հեռարձակվում է համացանցով՝ ուղիղ ժամանակային ռեժիմում.

ե/ քվեակության սենյակում ներկա գտնվելու իրավունք ունեցող անձանց ազատ տեղաշարժի որևէ սահմանափակում չի կիրառվում.

զ/ քվեակության սենյակում ներկա գտնվելու իրավունք ունեցող անձինք գրեթե առանց սահմանափակման իրականացնում են տեսանկարահանում և ձայնագրում.

է/ համացանցում ներքերնման հնարավորությամբ հրապարակվում են ընտրողների ստորագրած ցուցակները և մեկ ամսից ավելի շարունակվում են կայքում զետեղված մնալ.

ը/ քվեարկությունից հետո ամփոփման նիստին ներկա գտնվելու իրավունք ունեցող անձանց տրամադրվում են քվեարկության արդյունքների արձանագրությունից քաղվածքներ.

թ/ համացանցում հրապարկվում է քվեարկության բոլոր արդյունքներն ըստ ընտրական տեղամասերի.

ժ/ ընտրողների գրացումն իրականացվում է տեխնիկական սարքավորումների կիրառմամբ, որոնք բացառում են կրկնաքվեարկության ցանկացած հնարավորություն, տրամադրում է տեղեկանք տեխնիկական սարքավորմամբ գրանցված ընտրողների վերաբերյալ.

ժա/ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի նիստերը կայքում հեռարձակվում են ուղիղ ժամանակային ռեժիմում:

Ընտրական օրենսգրքը սահմանում է վերոհիշյալ բոլոր ինստիտուտների միաժամանակյա գործողությունը, ապահովելով ընտրական գործընթացի բոլոր մասնակիցների համար լիակատար վերահսկողություն և ըստ անհրաժեշտության ընձեռելով խախտված իրավունքների լիակատար պաշտպանության իրականացում:

Նոր Ընտրական օրենսգրքով սահմանված կարգով և ժամկետներում կազմավորվել են Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը և տարածքային ընտրական հանձնաժողովները:

Ընտրական օրենսգրքի 36-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ընտրական տարածքի համար կազմավորվում է մեկ կամ մի քանի տարածքային ընտրական հանձնաժողով: Տարածքային ընտրական հանձնաժողովների ընդհանուր թիվը չի կարող գերազանցել 41-ը: Հայաստանի Հանրապետությունում կազմավորվել է ընդհանուր թվով 38 տարածքային ընտրական հանձնաժողով՝ 10-ը՝ Երևան քաղաքում և 28-ը՝ հանրապետության մարզերում:

Ընտրական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 1-ին մասին համապատասխան Հայաստանի Հանրապետությունում կազմվել է 13 ընտրական տարածք՝ 4-ը Երևանում, 9-ը մարզերում:

Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ընտրությունների ժամանակ ընտրությունների ողջ գործընթացը կազմակերպել և վերահսկել է Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը:

Ընտրական օրենսգրքի 16-րդ հոդվածին համապատասխան քվեարկությունը կազմակերպելու և քվեարկության արդյունքներն ամփոփելու նպատակով հանրապետության տարածքում կազմավորվել է թվով 2009 ընտրական տեղամաս:

Ընտրական օրենսգրքով սահմանված կարգով հավատարմագրվել և Ազգային ժողովի ընտրությունների նախապատրաստման, անցկացման, արդյունքների ամփոփման ընթացքում դիտորդական առաքելություն են իրականացրել 6 միջազգային կազմակերպությունների ԵԱՀԿ/ԺՀՄԻԳ (Ժողովրդավարական հաստատությունների և մարդու իրավունքների գրասենյակ), ԵՆԽՎ (Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողով), ԵԱՀԿ Խորհրդարանական վեհաժողովի, Եվրոպական խորհրդարանի, ԱՊՀ դիտորդական առաքելության և ԱՊՀ Միջխորհրդարանական վեհաժողովի ընդհանուր թվով 650 դիտորդներ, ինչպես նաև 49 տեղական հասարակական կազմակերպությունների՝ 28.021 դիտորդներ, տեղական 89 զանգվածային լրատվության միջոցի 1244 ներկայացուցիչ, և 31 օտարերկրյա զանգվածային լրատվության միջոցի 80 ներկայացուցիչ: Այցելուի կարգավիճակով տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներ են այցելել և հետևել քվեարկություն և քվեարկության արդյունքների ամփոփման գործընթացին Հայաստանի Հանրապետությունում հավատարմագրված դիվանագիտական և հյուպատոսական ներկայացուցչությունների 39 և այլ պետությունների Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովների 24 ներկայացուցիչներ:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների կազմերում ընդգրկված են եղել ընդհանուր թվով 16.072 քաղաքացիներ, իսկ ընդհանուր թվով 4132 քաղաքացիներ մասնագետի կարգավիճակով իրականացրել են ընտրողների գրանցումն իրականացնող տեխնիկական սարքավորումների աշխատանքի կազմակերպումը:

Ազգային ժողովի հերթական ընտրության քվեարկությունը տեղի է ունեցել 2017 թվականի ապրիլի 2-ին, իսկ էլեկտրոնային եղանակով արտերկրից իրականացվող քվեարկությունը կազմակերպվել է 2017 թվականի մարտի 24-ից Երևանի ժամանակով 08:00-

ից մինչև մարտի 26-ը ժամը 20:00-ն: Էլեկտրոնային եղանակով քվեարկելու իրավունք ունեցող 877 քաղաքացիներից էլեկտրոնային եղանակով քվեարկությանը մասնակցել է 747-ը:

Ազգային ժողովի հերթական ընտրության քվեարկության նախնական արդյունքները հրապարակվեցին 2017 թվականի ապրիլի 3-ին, իսկ վերջնական արդյունքները Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը հրապարակել է՝ 2017 թվականի ապրիլի 9-ին:

Ազգային ժողովի 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ընտրության կազմակերպումն ու անցկացումը

ա) Նորմատիվ որոշումների ընդունում

Ընտրական օրենսգրքի կանոնակարգումների համաձայն՝ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը պետք է ընդուներ 60 նորմատիվ որոշումներ, որոնցով առավել մանրակրկիտ կանոնակարգման էին ենթարկվելու առանձին ընտրական իրավահարաբերություններ: Նկատի ունենալով ընտրական գործընթացի բոլոր մասնակիցների համար ընտրական իրավահարաբերությունների կարգավորմանն ուղղված նորմատիվ դաշտին իրազեկ լինելու հրամայականը, ինչպես նաև նոր ընտրական օրենսդրության պատշաճ և ամբողջական ուսուցման կազմակերպման անհրաժեշտությունը, Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովն Ընտրական օրենսգիրքն ուժի մեջ մտնելուց անմիջապես հետո, ձեռնարկել է օրենսգրքով նախատեսված նորմատիվ որոշումների ընդունման գործընթացը: Համապետական ընտրության նշանակման պահին նորմատիվ որոշումների ավելի քան 92 տոկոսն արդեն իսկ ընդունվել էր Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից: Նշված որոշումները «Իրավական ակտերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի պահանջներին համապատասխան գրանցվել են Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության կողմից և հրապարակվել Հայաստանի Հանրապետության նորմատիվ գերատեսչական ակտերի տեղեկագրերում: Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից ընդունված որևէ նորմատիվ իրավական ակտի չի վիճարկվել:

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի բոլոր որոշումները զետեղվել են հանձնաժողովի պաշտոնական կայքում, դրանք տպագրվել են առանձին ժողովածուների տեսքով և տրամադրվել ընտրական հանձնաժողովների անդամներին, ընտրություններին մասնակցող կուսակցություններին, դիտորդական առաքելություն իրականացնող կազմակերպություններին:

բ) Մասնագիտական դասընթացների կազմակերպում

Ընտրական օրենսգրքի 41-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն.

«Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի կազմում կարող են ընդգրկվել ընտրական իրավունք ունեցող և ընտրական հանձնաժողովում ընդգրկվելու որակավորման վկայական ունեցող անձինք:»:

Նույն հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն. «Ընտրությունների անցկացման մասնագիտական դասընթացներ ընտրական հանձնաժողովների անդամության թեկնածուների համար կազմակերպում և անցկացնում է Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը՝ իր սահմանած կարգին համապատասխան: Դասընթացները կազմակերպվում են Երևանում և մարզերում տարին առնվազն մեկ անգամ՝ քաղաքացիների

դիմումների, կուսակցությունների ներկայացրած ցուցակների հիման վրա: Ներկայացված ցուցակներում ընդգրկված, ինչպես նաև դիմում ներկայացրած անձինք մասնակցում են մասնագիտական դասընթացներին՝ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից նախապես հրապարակված գրաֆիկին (օր, ժամ, վայր) համապատասխան: Նշված անձինք կարող են մասնակցել ստուգարքին՝ անկախ դասընթացին մասնակցելու հանգամանքից՝ հրապարակված գրաֆիկին համապատասխան: Որակավորման վկայականները տրվում են ստուգարքի հիման վրա: Ստուգարքն անցկացվում է համակարգչային կամ թեստային ստանդարտ եղանակով: Դասընթացների, ստուգարքի ընթացքին կարող են հետևել զանգվածային լրատվության միջոցների, հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչները:»:

Նշված իրավական կանոնակարգումներին համապատասխան, ինչպես նաև նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամներ առաջադրելու համար Ազգային ժողովում խմբակցություն ունեցող կուսակցությունները կարող էին առաջադրել միայն որակավորման վկայական ունեցող քաղաքացիներին, Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը 2016 թվականի հուլիսի 25-ից մինչև հոկտեմբերի 30-ը կազմակերպել և անցկացրել է ընտրությունների անցկացման մասնագիտական դասընթացներ: Նշված դասընթացներին մասնակցելու համար կուսակցությունների և անհատ քաղաքացիների կողմից ներկայացվել էր 53.869 հայտ: Կազմակերպված դասընթացներին մասնակցել են 37.325 քաղաքացիներ, որոնցից 34.507-ին ստուգարքի արդյունքում շնորհվել են որակավորման վկայականներ: Դասընթացի բոլոր մասնակիցները նախապես տեղեկացվել են դասընթացների կազմակերպման վայրի և ժամի մասին, այդ տեղեկությունները զետեղվել են նաև Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համացանցային կայքում: Ստուգարքներն անցկացվել են գրավոր թեստերի միջոցով և գնահատման փուլում բացառվել է սուբյեկտիվիզմով պայմանավորված ցանկացած մոտեցում, գրավոր թեստերի հարցաշարն իր ճիշտ պատասխաններով ևս զետեղված է եղել համացանցային կայքում: Դասընթացներն անցկացվել են Երևան քաղաքում և հանրապետության բոլոր քաղաքներում: Դասընթացների կազմակերպման և անցկացման, ստուգարքի հանձնման և որակավորման վկայականներ շնորհելու գործընթացը որևէ անձի կողմից չի վիճարկվել:

Չնայած այն հանգամանքին, որ դասընթացները լիարժեք ծավալով կազմակերպվել էին, այնուհանդերձ 2017 թվականի հունվար ամսին, այսինքն՝ քվեարկության օրվանից մոտ երկու ամիս առաջ, Ազգային ժողովում խմբակցություն ունեցող որոշ կուսակցություններ դիմել էին Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովին նոր դասընթացներ կազմակերպելու համար, նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ առանձին կուսակցությունների կողմից անհնար էր նշանակումների կատարումը բոլոր տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներում: Տվյալ պահին առկա, մեծ աշխատանքային ծանրաբեռնվածության պայմաններում անգամ, Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը կազմակերպեց նոր դասընթացներ՝ հետագա ցանկացած շահարկում կանխելու նպատակով: Նշված դասընթացներին մասնակցելու համար Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովում ստացվել էր 4.199 հայտ, սակայն դասընթացներին մասնակցեց 2.900 քաղաքացի, որոնցից 2.635-ը դրական հանձնելով ստուգարքը՝ ստացան որակավորման վկայականներ:

Դասընթացները պատշաճ կազմակերպելու նպատակով հրատարակվել էր համապատասխան ուղեցույց և տրամադրվել դասընթացի բոլոր մասնակիցներին:

Ուսումնական դասընթացներ են կազմակերպվել և անցկացվել տարածքային ընտրական հանձնաժողովների անդամների համար: Վերջիններիս առանձին դասընթացի շրջանակներում ուսուցանվել է նաև ընտրական հանձնաժողովներում իրականացվող վարչական վարույթի առանձնահատկությունները: Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների կազմավորումից հետո իրականացվեց նաև նշված հանձնաժողովների անդամների ուսուցումը: Նշված ուսուցման կազմակերպման համար ժամանակահատվածը

խիստ սահմանափակ էր, քանզի տեղամասային ընտրական հանձնաժողովները կազմավորվում են քվեարկության օրվանից 25 օր առաջ: Կազմակերպված ուսուցման ընդհանուր տևողությունը կազմեց 19 օր, իսկ ուսուցմանը մասնակցեցին տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների շուրջ 14.000 անդամ:

գ) Ընտրողների գրանցման նոր համակարգի ներդրում

Ընտրական օրենսգրքի կանոնակարգումների համաձայն Հայաստանի Հանրապետությունում առաջին անգամ ընտրողների գրանցումն իրականացվեց տեխնիկական սարքավորումների կիրառմամբ: Ազգային ժողովի 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ընտրությունների ժամանակ 1997 տեղամասերում գործարկվեցին 4.000 տեխնիկական սարքավորումներ: Ընտրողների գրանցումն իրականացնող տեխնիկական սարքավորումների առաջին փորձնական կիրառումը (ի դեպ երբ ստացվել էր ընդամենը 12 տեխնիկական սարքավորում) տեղի ունեցավ 2017թ. փետրվարի 12-ի տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների ժամանակ՝ Սեմյոնովկա և Վարդանաշեն համայնքներում, որի ժամանակ վեր հանվեցին բոլոր թերությունները և իրականացվեց ծրագրային ապահովման լրամշակում և ի հայտ եկած թերությունների վերացում:

2017 թվականի հունվարի 27-ից փետրվարի 5-ը Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը իրականացրեց ընտրողների գրանցումն իրականացնող տեխնիկական սարքավորումները սպասարկող մասնագետների էլեկտրոնային դիմումների ընդունում, որի ընթացքում ստացվեց 12.406 դիմում, որոնցից ընտրվեցին 6.034-ը:

2017 թվականի մարտի 8-10-ը կազմակերպվեց և անցկացվեց տեխնիկական սարքավորումները սպասարկող մասնագետների ուսուցումն իրականացնող և ընտրությունների ժամանակ տեխնիկական սարքավորումների սպասարկման և մասնագետների աջակցման կենտրոնի թվով 132 քաղաքացիների ուսուցումը: Այդ ընթացքում ստացվել էր ընդամենը 140 տեխնիկական սարքավորում: Երևան քաղաքում և հանրապետության մարզերում 12 օրվա ընթացքում կազմակերպվեց և անցկացվեց տեխնիկական սարքավորումները սպասարկող մասնագետների շուրջ 5.900 թեկնածուների ուսուցում և ստուգարք:

Տեխնիկական սարքավորումների ամբողջ խմբաքանակը ստացվեց ընտրություններից 12 օր առաջ, չնայած այդ խիստ կարճ ժամկետներին բոլոր տեխնիկական սարքավորումները ներբեռնվեցին անհրաժեշտ ծրագրային ապահովմամբ և ամբողջ ծավալով կիրառվեցին ապրիլի 2-ի քվեարկության ժամանակ:

Տեխնիկական սարքավորումները, սահմանված կարգի համաձայն ունեին քվեարկության մասնակիցներին հաշվառելու, կրկնակի գրանցումը բացառելու ծրագրային հագեցվածություն: Թվով 1447 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներում օգտագործվել են մեկից ավելի տեխնիկական սարքավորումներ (891-ում օգտագործվել են 2 տեխնիկական սարքավորում, 556-ում՝ 2 տեխնիկական սարքավորում), որոնց աշխատանքը եղել է սինքրոնիզացված, ինչը հնարավորություն է տվել ընտրողին գրանցվել տեղամասային ընտրական հանձնաժողովում օգտագործվող տեխնիկական սարքավորումներից յուրաքանչյուրով՝ բացառելով նաև նույն ընտրողի կրկնակի գրանցման հնարավորությունը մյուս տեխնիկական սարքավորման միջոցով:

Տեխնիկական սարքավորումների մեջ ներբեռնվող՝ էլեկտրոնային եղանակով կազմված ընտրողների ցուցակը քվեարկության օրվանից 5 օր առաջ, լիազոր մարմնի կողմից տրամադրվել է Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովին: Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը կազմակերպել է ընտրողների էլեկտրոնային ցուցակների բաժանումն՝ ըստ տարածքային ընտրական հանձնաժողովների սպասարկման տարածքների, և ներբեռնումը տեխնիկական սարքավորումների հիշողության կրիչների վրա, ինչպես նաև պատահական ընտրանքի սկզբունքով իրականացրել է այդ կրիչներում առկա տեղեկատվության ստուգումը:

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը նախապես հրապարակել էր հայտարարություն ընտրողների էլեկտրոնային ցուցակների՝ ըստ տարածքային ընտրական հանձնաժողովների սպասարկման տարածքների բաժանման և տեխնիկական սարքավորումների հիշողության կրիչների վրա ներբեռնման աշխատանքների իրականացման վայրի և ժամանակի մասին, որին կարող էին հետևել ընտրություններին մասնակցող կուսակցությունների (կուսակցությունների դաշինքների) լիազոր ներկայացուցիչներն ու վստահված անինք, միաժամանակ իրականացնելով նշված գործառնությունների համացանցային հեռարձակումը՝ ուղիղ ժամանակային ռեժիմում:

Տեխնիկական սարքավորումների ծրագրային ապահովման վերստուգման համապատասխան կողերը տրամադրվել են ընտրություններին մասնակցող և դիմում ներկայացրած կուսակցությունների (կուսակցությունների դաշինքի) ներկայացուցիչներին:

Ընտրական օրենսգրքով սահմանված կարգի համաձայն՝ քվեարկության ավարտից հետո, տեխնիկական սարքավորումների հիշողության կրիչներում առկա ընտրությունների մասնակցության և ընտրողների մատնահետքերը պարունակող տեղեկատվությունը ներմուծվել է համակարգիչ և Ընտրական օրենսգրքով սահմանված ժամկետների հաշվառմամբ փոխանցվում է Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով:

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը Ազգային ժողովի ընտրության նախնական արդյունքները հրապարակելուց ոչ ուշ, քան 72 ժամ հետո, հատուկ համակարգչային ծրագրի միջոցով, ամփոփվել է տեխնիկական սարքավորումներից դուրս բերված տվյալները և հրապարակել հանձնաժողովի համացանցային կայքում:

Ընտրողների գրանցումն իրականացնող տեխնիկական սարքավորումը սպասարկող մասնագետների համար Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից պատրաստվել և հրապարակվել են առանձին ձեռնարկ և հուշաթերթ, առանձին ձեռնարկ է պատրաստվել ու հրապարակվել տեխնիկական սարքավորումը սպասարկող մասնագետների աջակցման կենտրոնի անդամների համար: Տեխնիկական սարքավորման վերաբերյալ ձեռնարկ է պատրաստվել և հրապարակվել նաև ընտրական գործընթացի մյուս մասնակիցների՝ վստահված անձանց, դիտորդների, զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչների համար:

Պատրաստվել և հրապարակվել է տեղեկատվական բնույթի 2 պաստառ, հանրային իրազեկման 2 տեսահոլովակ: Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի նախաձեռնությամբ՝ 2017 թվականի մարտի 25-ին՝ ժամը 11.00-ից 15.00-ն, Երևանի Չեխովի անվան դպրոցում կազմակերպվել է տեխնիկական սարքավորումների ցուցադրում-փորձարկում:

Ազգային ժողովի 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ընտրություններին 1997 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներում գործածված թվով 4000 տեխնիկական սարքավորումներից խնդիրներ են ծագել ընդամենը 90 տեխնիկական սարքավորման գործարկման հետ կապված: Մասնավորապես, տարբեր տեխնիկական պատճառներով խափանվել և նորերով են փոխարինվել ընդամենը՝ 13 տեխնիկական սարքավորում, որոնցից 5-ը քվեարկության նախորդ օրը, իսկ 8-ը քվեարկության օրը:

Թվով 3450 տեխնիկական սարքավորում աշխատել են սինքրոնիզացված և ընդամենը 26 տեխնիկական սարքավորման պարագայում են խնդիրներ ծագել, որոնք անհապաղ լուծում են ստացել և միայն 2 դեպքում է, որ տեխնիկական սարքավորումներն անջատվել են և այդ տեղամասերում աշխատանքը շարունակվել է մի դեպքում 1 սարքավորմամբ, մյուս դեպքում՝ 2: Թվով 11 տեխնիկական սարքավորման պարագայում ծագել է ծրագրային խնդիր և տպվել է մեկից ավելի կտրոն: Բացի թվարկված խնդիրներից, գրանցվել են նաև տեխնիկական սարքավորման էկրանի, միացման կոճակի, տպիչի, թղթի գլանի հետ կապված առանձին խնդիրներ, որոնք անմիջապես լուծում են ստացել:

Արդյունքում, քվեարկության օրը, բոլոր 1997 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներում ընտրողների գրանցումն իրականացվել է տեխնիկական

սարքավորումների միջոցով և քվեարկության ավարտից հետո բոլոր տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներում տպվել են տեխնիկական սարքավորման միջոցով գրանցված ընտրողների վերաբերյալ՝ Ընտրական օրենսգրքի 68-րդ հոդվածով սահմանված տեղեկանքը:

դ) Հանրային իրազեկում և հրապարակայնություն

Ընտրական օրենսգրքի 51-րդ հոդվածի 14-րդ մասի համաձայն Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը մշակում և հրապարակում է ուսումնական նյութեր՝ ընտրական հանձնաժողովների անդամների, մասնագետների, թեկնածուների, վստահված անձանց, դիտորդների և ընտրողների համար:

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից հրապարակվել է 16 ուղեցույց՝ ուսումնական ձեռնարկ տարածքային ընտրական հանձնաժողովների անդամների, տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների անդամների, վստահված անձանց, դիտորդների, զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչների համար, ընտրական հանձնաժողովներում իրականացվող վարչական վարույթի մասին, նախընտրական քարոզչության ֆինանսավորման կարգի վերաբերյալ, էլեկտրոնային քվեարկության իրականացման կարգի և ժամկետների վերաբերյալ, ուղեցույց վատ տեսողության պատճառով քվեարկությանը մասնակցելու դժվարություններ ունեցող ընտրողների համար (նշված ուղեցույցը հրապարակվել է նաև բրոյան այբուբենով), ընտրությունների անցկացման մասնագիտական դասընթացների ուղեցույց, քվեարկության արդյունքների ամփոփման կարգի վերաբերյալ, տեխնիկական սարքավորումներն սպասարկող մասնագետների համար: Նշված ուղեցույցներից 3-ը հրապարակվել են նաև օտարալեզու (ռուսերեն, անգերեն) տարբերակով: Հրատարակվել է 9 տեղեկատվական բնույթի պաստառ, 6 հանրային իրազեկման հոլովակ: Առաջին անգամ հրապարակվեց քվեարկության կարգի վերաբերյալ ձեռնարկ և տեղեկատվական բնույթի պաստառ ժամկետային զինծայառողների համար, իսկ ոստիկանության կողմից հրապարակվեց ձեռնարկ տեղամասային կենտրոններում ծառայություն իրականացնող ոստիկանության ծառայողների համար: Ընտրական գործընթացի վերաբերյալ նման ծավալով ուսումնադիդակտիկ նյութեր հրապարակվել են առաջին անգամ:

Հաշվի առնելով նոր քվեակարգի առանձնահատկությունները և այն, որ նման քվեակարգ երբևէ նախկինում կիրառված չէր եղել Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը մշակեց քվեարկության կարգի երկու ուղեցույց, որոնք տպագրվեցին 300.000 տպաքանակով և տրամադրվեցին ընտրողներին հանրային սննդի, առևտրի օբյեկտների միջոցով, հանրային տրանսպորտում և կամավորականների արշավի միջոցով: Հարկ է նկատել, որ բոլոր ուսումնադիդակտիկ նյութերը նախապատրաստվելուց անմիջապես հետո տեղադրվում էին նաև Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համացանցային կայքում, դրանց մասին տրվում էին մամուլի հաղորդագրություններ: Առաջին անգամ էր, որ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից մշակված ուղեցույցները զետեղվում էին նաև ընտրությունների մասնակցող կուսակցությունների պաշտոնական կայքէջերում:

Ընտրություններին մասնակցող բոլոր կուսակցություններին, կուսակցությունների դաշինքներին, դիտորդական առաքելություն իրականացնող միջազգային և տեղական կազմակերպություններին, հավատարմագրված զանգվածային լրատվության միջոցներին տրամադրվել են ընտրական օրենսգրքեր, Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի որոշումների ժողովածու և ուղեցույցներ: Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի նախաձեռնությամբ կազմակերպվել է հանդիպում հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ, կազմակերպվել են բազմաթիվ ասուլիսներ, հրապարակվել են հոդվածներ և հարցազրույցներ, հեռարձակվել են հեռուստահաղորդումներ:

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը որդեգրեց նոր գործելաճ՝ պարբերական հանդիպումներ և քննարկումներ ընտրություններին մասնակցող կուսակցությունների, կուսակցությունների դաշինքների և հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ: Առկա չէ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից ընդունված որևէ պարզաբանում, որը նախապես մանրամասն քննարկված չլիներ նշված սուբյեկտներին հետ, լսված չլիներ նրանց կարծիքն ու առաջարկությունները:

Քվեարկության օրը Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի մամուլի սրահում կազմակերպվել է ընտրական ամբողջ գործընթացը լուսաբանող շուրջօրյա բրիֆինգ, որին մասնակցել են Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի անդամները և աշխատակազմի աշխատակիցները, ինչպես նաև ընտրական գործընթացում առանձին գործառույթներ իրականացնող պետական այլ մարմինների ներկայացուցիչներ, կազմակերպվել են տեսազանգեր տարածքային ընտրական հանձնաժողովների հետ: Նմանատիպ բրիֆինգի կազմակերպման նպատակն էր իրականացնել ընտրական գործընթացի լիակատար թափանցիկության և լուսաբանման ապահովումը:

Ընտրական օրենսգիրքը սահմանում է այն անձանց շրջանակն, ովքեր կարող են մասնակցել Կենտրոնական և տարածքային ընտրական հանձնաժողովների նիստերին: Ընտրական հանձնաժողովների նիստերը իրավիրվել և անցկացվել են Ընտրական օրենսգրքի հիմնարար սկզբունքներին՝ (հրապարակայնություն, թափանցիկություն) համապատասխան: Բոլոր նիստերի վերաբերյալ առկա են եղել հրապարակային ծանուցումներ, նիստերն անցկացվել են բաց, առկա չէ գեթ մեկ դեպք, երբ որևէ իրավասու անձի թույլ չի տրվել մասնակցել հանձնաժողովների նիստերին: Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի էլեկտրոնային քվեարկության արդյունքների ամփոփման նիստն ուղիղ եթերով հեռարձակվել է 6 հեռուստաընկերությունների կողմից:

Ընտրությունների հրապարակայնության և թափանցիկության, ընտրական գործընթացի նկատմամբ հանրային վստահության, ընտրողների իրազեկման մակարդակի բարձրացման ապահովման ճանապարհին կարևորելով տեղեկատվության հասանելիությունը գործարկվեց Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համացանցային կայքը՝ նոր լուծումներով, որում առաջնային տեղ էր հատկացվում և առանձին շեշտադրման էին ենթարկվում բոլոր նորությունները:

Կայքում գետեղվել է Ընտրական օրենսգրքով նախատեսված անհրաժեշտ ամբողջ տեղեկատվությունը:

Կայքում ներկայացված «Տեղեկատվական կենտրոն» նոր բաժինն ի թիվս այլ տեղեկությունների, պարունակում է ամբողջական տեղեկատվություն Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովում իրականացվող վարչական վարույթների մասին, իսկ «Նյութեր» բաժնում ներկայացված են Ընտրական օրենսգրքով նախատեսված և ընտրական գործընթացի համար անհրաժեշտ բոլոր ձևաթղթերի էլեկտրոնային տարբերակները՝ ներբեռնման հնարավորությամբ: Կայքում, ներբեռնման հնարավորությամբ տեղադրվել են Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից հրապարակված բոլոր ձեռնարկներն ու ուղեցույցները: Կայքը պարունակում է տեղեկատվություն 2005 թվականից սկսած Հայաստանի Հանրապետությունում տեղի ունեցող բոլոր ընտրությունների վերաբերյալ: Կայքի միջոցով հնարավոր է ծանոթանալ ընտրական հանձնաժողովների տնօրինության տակ գտնվող ողջ տեղեկատվությանը, ընտրական օրենսդրությանը, Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից ընդունված իրավական ակտերին, ընտրական գործընթացներին վերաբերող միջոցառումներին: Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կայքում տեղադրված է ընտրողների ռեգիստրը՝ որոնման հնարավորությամբ:

Մշակվել և ներդրվել է նաև Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համացանցային կայքի պարզեցված տարբերակը, որը հնարավորություն է ընձեռում տեսողության հետ խնդիրներ ունեցող օգտվողներին նույնպես տեղեկատվություն ստանալ կայքից:

Իրականացվել են ծրագրային փոփոխություններ Ընտրական օրենսգրքի դրույթների պահանջներին «Ընտրություններ» ավտոմատացված համակարգը համապատասխանեցնելու նպատակով:

Ընտրական օրենսգրքի պահանջներին համապատասխան մշակված և գործարկված ծրագրային միջոցներով ապահովվել է՝

- տարածքային ընտրական հանձնաժողովների անդամության թեկնածուների տվյալները մուտքագրելու, ըստ տարբեր տվյալների որոնելու, ֆիլտրելու, տվյալների էլքային փաստաթղթի ձևավորման (Excel-ի աղյուսակներ) և տարածքային ընտրական հանձնաժողովների անդամների տվյալները կայքում հրապարակելու հնարավորությունը,

- նախապատվության քվեակարգով քվեարկության իրականացման նպատակով էլեկտրոնային քվեաթերթիկի ձևավորման, քվեարկության գաղտնիության ապահովման, նախապատվությամբ քվեարկելու, քվեարկության արդյունքներն ամփոփելու, արդյունքների էլքային փաստաթղթի ձևավորման հնարավորությունները,

- ըստ ընտրական տեղամասերի տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների նախագահների և քարտուղարների պաշտոնների բաշխման իրականացումը՝ օգտագործելով պատահականության և Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի որոշմամբ սահմանված որակական չափանիշներին համապատասխան ընտրանքի հնարավորությունը.

- վարչական վարույթներով ծանուցումների կազմակերպումը:

Արտերկրից առցանց քվեարկության նպատակով նախագծվել, մշակվել և ներդրվել է էլեկտրոնային եղանակով քվեարկության համակարգը, որն իր մեջ ընդգրկում է կողավորման միջոցները, էլեկտրոնային քվեաթերթիկի ձևավորումը, օգտվողների (առցանց քվեարկելու իրավունք ունեցողների) գրանցումը, գրանցված օգտվողների կողմից սեփական կողերի ներմուծումը, նրանց կողմից էլեկտրոնային քվեարկության իրականացումը, քվեարկության գաղտնիության ապահովումը, քվեարկության արդյունքների ամփոփումը, էլքային փաստաթղթի ձևավորումը, արդյունքների հրապարակման հնարավորությունը:

Նախագծվել, մշակվել և ներդրվել են քվեարկության օրը տարածքային ընտրական հանձնաժողովներից էլեկտրոնային եղանակով ստացված տվյալների առցանց հրապարակման հնարավորություններ՝ գրաֆիկական և ըստ տեղամասերի աղյուսակավորման տեսքով Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի տեղեկատվական կենտրոնում և համացանցային կայքում, ինչպես նաև այդ տվյալները հեռուստաընկերություններին անմիջականորեն Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի ցանցից փոխանցման ծրագրա-տեխնիկական միջոցներ:

Նկարագրված համակարգային ցանցը և նրանում ընդգրկված ծրագրա-տեխնիկական միջոցները փորձարկվել են՝ անվտանգության, անխափանության, իրեն վերագրված գործառնությունների ճիշտ և ժամանակին իրականացման առումներով, այնուհետև դրվել շահագործման:

Ներդրվեց նոր ծրագրային հնարավորություն, որը հնարավորություն է տալիս ամբողջությամբ վերծանելու և վերլուծելու տեխնիկական սարքավորումներում առկա տեղեկատվությունը, այդ տեղեկությունները ներբեռնելու տարածքային ընտրական հանձնաժողովների համակարգիչներ և դրանք էլեկտրոնային եղանակով փոխանցելու Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով:

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կայքից հնարավոր դարձավ հետևել տեղամասային կենտրոններում տեղադրված տեսախցիկների առացանց հեռարձակմանը ավելի քան 1500 տեղամասերից:

ե) Թեկնածուների առաջադրումը, գրանցումը

Ազգային ժողովի 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ընտրություններին առաջադրվել էին 5 կուսակցություն և կուսակցությունների 4 դաշինք: Ընտրություններին առաջադրված 5

կուսակցությունները և կուսակցությունների 4 դաշինքը գրանցվել են Ընտրական օրենսգրքով սահմանված կարգով և ժամկետներում:

Ընտրություններին մասնակցող կուսակցությունների և կուսակցությունների դաշինքի ընտրական ցուցակներում ընդգրկված ընդհանուր թվով 1.538 թեկնածուներից մերժվել է միայն երկու թեկնածուի գրանցում, բացառապես գրանցման համար անհրաժեշտ փաստաթղթերը չեն ներկայացնելու պատճառաբանությամբ:

Ընտրական օրենսգրքի 83-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն. «Համապետական ընտրական ցուցակը կարող է ունենալ երկրորդ մաս, որում, սույն հոդվածի 6-րդ մասին համապատասխան, կարող են ընդգրկվել ընտրություններին նախորդող վերջին մարդահամարի տվյալներով առավել մեծ թվով մշտական բնակչություն ունեցող առաջին չորս ազգային փոքրամասնությունների ներկայացուցիչներ»:

Ազգային ժողովի 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ընտրություններին մասնակցող երկու կուսակցության (Հայկական վերածնունդ կուսակցություն, Հայաստանի Հանրապետական կուսակցություն) և կուսակցությունների երկու դաշինքի (Ծառուկյան կուսակցությունների դաշինք, Կոնգրես-ՀԺԿ կուսակցությունների դաշինք) ընտրական ցուցակներն են ունեցել երկրորդ մասեր, որոնցում ընդգրկված են եղել 27 թեկնածուներ:

Ընտրություններին մասնակցող կուսակցությունների (կուսակցությունների դաշինքների) համապետական ընտրական ցուցակներում ընդգրկված 1538 թեկնածուներից 1186 ընդգրկված են եղել նաև տարածքային ցուցակներում:

գ) Նախընտրական քարոզչություն, քարոզչության ֆինանսավորում

Ընտրական օրենսգրքի 19-րդ հոդվածի համաձայն՝ նախընտրական քարոզչության ժամանակահատվածը սկսվում է կուսակցությունների ընտրական ցուցակների գրանցման համար Ընտրական օրենսգրքով սահմանված ժամկետի վերջին օրվան հաջորդող 7-րդ օրը և ավարտվում քվեարկության օրվանից մեկ օր առաջ:

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համացանցային կայքում սահմանված ժամկետներում հրապարակված են եղել՝

- նախընտրական միջոցառումների համար անվճար տրամադրվող դահլիճների և այլ շինությունների ցանկը (ընդհանուր թիվը 784, այդ թվում՝ 23-ը Երևանում).
- քարոզչական պաստառներ փակցնելու համար առանձնացված անվճար տեղերի ցանկը (ընդհանուր թվով 827, այդ թվում՝ 224-ը Երևանում).
- հեռուստառադիոընկերությունների կողմից տրամադրվող վճարովի եթերաժամի մեկ րոպեի գինը:

Ըստ նախապես ներկայացված հայտերի Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովն իրականացրել է հինգ քառակուսի մետրը գերազանցող արտաքին գովազդային վահանակների բաշխումը ընտրություններին մասնակցող կուսակցությունների և կուսակցությունների դաշինքների միջև:

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի որոշմամբ սահմանվել է հանրային ռադիոյից և հանրային հեռուստատեսությունից ընտրություններին մասնակցող կուսակցություններին, կուսակցությունների դաշինքներին անվճար և վճարովի եթերաժամ տրամադրելու կարգը և ժամանակացույցը:

Նախընտրական քարոզչության համար Ընտրական օրենսգրքով սահմանված բոլոր միջոցառումների կազմակերպման նախապատրաստական աշխատանքները կատարված են եղել մինչև նախընտրական քարոզչության մեկնարկը, ինչն ապահովել է բոլոր թեկնածուների համար հավասար պայմաններ և հնարավորություններ հենց նախընտրական քարոզչության մեկնարկի առաջին իսկ օրվանից:

Նախընտրական քարոզչությունն ընթացել է ակտիվ, մրցակցային: Նախընտրական հավաքների, խոսքի և տեղաշարժվելու ազատության որևէ սահմանափակում չի արձանագրվել:

Ընտրական օրենսգրքի 20-րդ հոդվածի 10-րդ մասի համաձայն՝ Հեռուստատեսության և ռադիոյի ազգային հանձնաժողովը հաստատել և հրապարակել է վերգետնյա եթերային հեռարձակում իրականացնող հեռուստաընկերությունների, ռադիոընկերությունների կողմից նախընտրական քարոզչության ժամանակահատվածում ընտրություններին մասնակցող կուսակցությունների, կուսակցությունների դաշինքների համար հավասար պայմանների ապահովման գնահատման մեթոդաբանությունը:

Նախընտրական քարոզչության ժամանակահատվածում անմիջական դիտարկման է ենթարկվել հեռուստառադիոժրագրերի և դրանց տեսագրությունների (ծայնագրությունների) ավելի քան 5280 եթերաժամ, որից 3720 ժամը՝ հեռուստաժրագրերի մշտադիտարկում, իսկ 1560 ժամը՝ ռադիոժրագրերի մշտադիտարկում: Հանձնաժողովն ուղղակի մշտադիտարկումը (այդ թվում՝ գործուղումների միջոցով) իրականացրել է հեռուստառադիոընկերությունների վերահսկման պատահական ընտրանքի և հավասարաչափ բաշխման սկզբունքով:

Ազգային ժողովի 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ընտրություններին մասնակցող կուսակցություններին, կուսակցությունների դաշինքին վճարովի կարգով տրամադրվող եթերաժամանակի սակագնի սահմանման և անփոփոխության օրենսդրական պահանջների, ինչպես նաև եթերաժամանակի ոչ խտրական տրամադրման խախտումներ չեն արձանագրվել:

2017թ. մարտի 5-ից մինչև ապրիլի 2-ը ընկած ժամանակահատվածում Հեռուստատեսության և ռադիոյի ազգային հանձնաժողովն ընտրություններին մասնակցող կուսակցություններից և կուսակցությունների դաշինքներից ստացել է մեկ բողոք, ինչի հետ կապված հարուցվել է վարչական վարույթ, որը կարճվել է: Պետական մարմիններից, հասարակական և միջազգային կազմակերպություններից, լրատվամիջոցներից, քաղաքացիներից նախընտրական քարոզչությանը վերաբերող դիմում-բողոքներ չեն ստացվել:

Ազգային ժողովի 2017թ. ապրիլի 2-ի ընտրությունների նախընտրական քարոզչության (05.03.17-31.03.17թթ.), ինչպես նաև քվեարկության նախորդ օրը և քվեարկության օրը մինչև ժամը 20.00-ն Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքի և «Հեռուստատեսության և ռադիոյի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի պահանջների խախտումներ չեն արձանագրվել:

Հեռուստատեսության և ռադիոյի ազգային հանձնաժողովն իրականացրած ուսումնասիրության և վերլուծության արդյունքում հանգել է եզրակացության, որ հեռուստաընկերությունների և ռադիոընկերությունների կողմից հատկացված եթերաժամանակը բավարարել է նախընտրական ծրագրերի ներկայացման, տեսակետների և դիրքորոշումների արտահայտման համար: Լրատվական թողարկումներով ընտրողների համար համակողմանի լուսաբանվել են նախընտրական քարոզարշավի միջոցառումները:

Այնուհանդերձ, եղել են եթերաժամանակի տրամադրման անհամաչափության առանձին դեպքեր: Նշվածը մասամբ պայմանավորված է թեկնածուների կողմից իրենց նախընտրական քարոզչության պլանավորման և իրականացման միջոցառումների քանակական, տարածքային և ժամանակացուցային բաշխման անհամապատասխանությամբ, քարոզչության իրականացման, ինչպես նաև նրանց նախընտրական հիմնադրամներում առկա միջոցների, անվճար և վճարովի եթերաժամանակի օգտագործման, հեռուստառադիոժրագրերում հյուրընկալվելու պատրաստակամության առանձնահատկություններով, որը դրսևորվել է որպես օրինաչափություն բոլոր հեռուստառադիոընկերությունների եթերում:

Ազգային ժողովի ընտրությունների նախընտրական քարոզչության ֆինանսավորման նկատմամբ վերահսկողությունն իրականացրել է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի վերահսկիչ-վերստուգիչ ծառայությունը:

Ազգային ժողովի ընտրություններում գրանցված 5 կուսակցությունները և կուսակցությունների 4 դաշինքները սահմանված կարգով բացել են նախընտրական հիմնադրամներ:

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի վերահսկիչ-վերստուգիչ ծառայությունը, ինչպես և պահանջվում է Ընտրական օրենսգրքի 28-րդ հոդվածի 1-ին մասով, նախընտրական քարոզչությունն սկսվելուց հետո՝ 10-րդ և 20-րդ օրը, ինչպես նաև ընտրությունների արդյունքների ամփոփման համար Ընտրական օրենսգրքով սահմանված ժամկետից ոչ ուշ, քան 3 օր առաջ կուսակցություններից և կուսակցությունների դաշինքներից ստացել է իրենց նախընտրական հիմնադրամներ կատարված մուծումների և դրանց օգտագործման վերաբերյալ հայտարարագրերը և հայտարարագրերում ամրագրված ծախսերը հիմնավորող փաստաթղթերը (պայմանագրեր, վճարման հանձնարարագրեր, հաշիվ ապրանքագրեր և այլ ֆինանսական փաստաթղթեր): Միաժամանակ, վերահսկիչ-վերստուգիչ ծառայությունը կուսակցությունների և կուսակցությունների դաշինքների նախընտրական հիմնադրամներ կատարված մուծումների և հիմնադրամներից կատարված ծախսերի վերաբերյալ, երեք աշխատանքային օրը մեկ, տեղեկանքներ է ստացել Կենտրոնական բանկից, որտեղ բացված են եղել նախընտրական հիմնադրամներ:

Ուսումնասիրելով նախընտրական հիմնադրամներ կատարված մուծումների և դրանց օգտագործման վերաբերյալ հայտարարագրերը և հայտարարագրերին կից փաստաթղթերը, դրանց տվյալները համադրելով Կենտրոնական բանկից ստացած տեղեկատվության հետ՝ վերահսկիչ-վերստուգիչ ծառայությունը կազմել է ամփոփ տեղեկանք և հայտարարագրերը ստանալուց հետո եռօրյա ժամկետում ներկայացրել Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովին, որը հրապարակվել է Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համացանցային կայքում:

Վերահսկողական այս գործառույթն իրականացվել է հրապարակայնության և թափանցիկության պայմաններում: Բացի այն, որ կուսակցությունների և կուսակցությունների դաշինքների նախընտրական հիմնադրամներ կատարված մուծումների և դրանց օգտագործման վերաբերյալ հայտարարագրերը, բանկից ստացած տեղեկանքները և վերջիններիս ուսումնասիրության արդյունքում վերահսկիչ-վերստուգիչ ծառայության կողմից կազմած ամփոփ տեղեկանքը հրապարակվել են Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համացանցային կայքում, այդ գործընթացի նկատմամբ անմիջական վերահսկողություն իրականացնելու հնարավորություն են ունեցել Ազգային ժողովում գործող խմբակցությունների կողմից նշանակված աուդիտորի որակավորում ունեցող մեկական աուդիտորներ: Պետք է նշել, բոլոր խմբակցությունները օգտվել են Ընտրական օրենսգրքի ընձեռած այդ հնարավորությունից:

Նախընտրական քարոզչության ընթացքում արձանագրված առանձին խախտումները վերաբերել են արգելված վայրերում քարոզչական պաստառներ փակցնելուն, բարեգործության առանձին դեպքերի կամ այլ մասնավոր դեպքերի, որը որևէ ազդեցություն չի ունեցել ընտրության արդյունքի վրա: Նշված դեպքերի վերաբերյալ ներկայացված դիմումները, ինչպես նաև զանգվածային լրատվության միջոցներով ներկայացվող հաղորդումները կամ տեղեկությունները հանդիսացել են Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի և տարածքային ընտրական հանձնաժողովների ուսումնասիրման և քննարկման առարկա, այդ կապակցությամբ ընդունվել են որոշումներ, որոնցով պարտավորեցվել են իրավասու սուբյեկտներին վերացնել խախտումներն ու թերությունները, ինչն էլ կատարվել է համապատասխան սուբյեկտների կողմից:

Է) Քվեարկություն

Ազգային ժողովի 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ընտրությունների անցկացման նպատակով հանրապետության տարածքում կազմավորվել է թվով 2009 ընտրական տեղամաս, որից 12-ը քրեակատարողական հիմնարկներում:

Քվեարկության օրը, առավոտյան ժամը 7.00-ին 1997 տեղամասային կենտրոններում կայացել են տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների նիստերը և ժամը 8.00-ին բացվել են տեղամասային կենտրոններն ու սկսվել է քվեարկությունը: Քրեակատարողական հիմնարկներում կազմավորված տեղամասային կենտրոններից մեկը բացվել է առավոտյան ժամը 11.00-ին, մյուսը՝ 12.00-ին, իսկ մնացած 10 տեղամասային կենտրոնները բացվել են ժամը 14.00-ին:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների կազմերում ընդգրկված թվով 16.072 քաղաքացիներից և որպես մասնագետ ներգրավված 4132 քաղաքացիներից քվեարկության օրը բացակայել են տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի 14 անդամներ:

Ընտրական օրենսգրքի 64-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն.

«Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահի հանձնարարությամբ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամների և քվեարկությանը ներկա գտնվելու իրավունք ունեցող անձանց ներկայությամբ մասնագետը կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի սահմանած կարգով ստուգում է տեխնիկական սարքավորումների աշխատանքը, մուտքագրում է ընտրական տեղամասի նույնականացման տվյալները և տպում է տվյալ տեխնիկական սարքավորման միջոցով գրանցված ընտրողների բացակայությունը հավաստող տեղեկանք: Տեղեկանքը ստանձվում է տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում»:

Ընդհանուր թվով 4000 տեխնիկական սարքավորումներից մոտ 73-ը տեխնիկական պատճառներով պայմանավորված չեն տպել նշված տեղեկանքը: Հարկ է նկատել, որ ընդամենը 1 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովում, որտեղ եղել է մեկ տեխնիկական սարքավորում նշված տեղեկանքն ընդհանրապես չի տպվել, քանզի մյուս դեպքերում տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներում օգտագործվել են մեկից ավելի տեխնիկական սարքավորումներ և գրանցված ընտրողների բացակայությունը հավաստող տեղեկանքները տպվել են մյուս տեխնիկական սարքավորումների միջոցով:

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը ժամը 9.00-ին, տեղեկություններ է հրապարակել ընտրությունների ընթացքի մասին, իսկ ժամը 12.00-ից սկսած՝ մինչև ժամը 21.00-ն, երեքժամյա պարբերականությամբ՝ ըստ ընտրական տարածքների, մարզկենտրոնների և ընտրական տարածքի՝ 10 000-ից ավելի ընտրող ունեցող համայնքների և Երևան քաղաքի հրապարակել է տեղեկություններ մինչև նախորդ ժամը քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների թվի վերաբերյալ: Քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների թվի մասին տեղեկությունների հրապարակումից հետո դրանք ըստ ընտրական տեղամասերի տեղադրվել են հանձնաժողովի համացանցային կայքում:

Քվեարկությունն անցել է հանգիստ և խաղաղ մթնոլորտում:

Քվեարկության օրը հանրապետության 2009 ընտրական տեղամասերում միասին վերցրած ընտրական գործընթացին հետևել են ընտրություններին մասնակցող կուսակցությունների, կուսակցությունների դաշինքների թվով 22.416 վստահված անձ, ընտրական տեղամասեր են այցելել ընդհանուր թվով 28.734 միջազգային և տեղական դիտորդներ, այցելուներ, զանգվածային լրատվության միջոցի 1321 ներկայացուցիչներ: 2009 ընտրական տեղամասերից 1953 տեղամասերում արդյունքների ամփոփմանը հետևել է ընդհանուր թվով 28.365 դիտորդներ, այցելուներ ու զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցիչներ:

Ընտրական օրենսգիրքը սահմանել էր երկու նոր կանոնակարգումներ, համաձայն որոնց դիտորդի կողմից որևէ թեկնածուի, ընտրություններին մասնակցող որևէ կուսակցության

աջակցելու, ինչպես նաև դիտորդի և զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցչի կողմից սույն օրենսգրքի պահանջներն այն եղանակով խախտելու դեպքում, որն էապես խաթարում է ընտրական հանձնաժողովի բնականոն աշխատանքը կամ քվեարկության բնականոն ընթացքը, ընտրական հանձնաժողովի նախագահը կարող է դիտորդին հեռացնել հանձնաժողովի նիստից, իսկ քվեարկության օրը՝ տեղամասային կենտրոնից՝ ընտրական հանձնաժողովի անդամների ընդհանուր թվի ծայների առնվազն 2/3-ով ընդունված որոշմամբ (հոդված 31, մաս 5, 8): Ընտրական հանձնաժողովի նախագահը կարող է վստահված անձին հեռացնել հանձնաժողովի նիստից, իսկ քվեարկության օրը՝ տեղամասային կենտրոնից՝ ընտրական հանձնաժողովի անդամների ընդհանուր թվի ծայների առնվազն 2/3-ով ընդունված որոշմամբ (հոդված 34, մաս 4): Եթե քվեարկության սենյակում գտնվող դիտորդների, զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչների թիվն այնքան է, որ ակնհայտորեն խաթարում է քվեարկության բնականոն ընթացքը, ապա տեղամասային ընտրական հանձնաժողովն իրավասու է հանձնաժողովի անդամների ընդհանուր թվի ծայների առնվազն 2/3-ով ընդունված որոշմամբ սահմանելու քվեարկության սենյակում միաժամանակյա գտնվելու իրավունք ունեցող դիտորդների և զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչների առավելագույն թիվը (հոդված 65, մաս 7):

Նշված իրավադրույթները մինչև կիրառումը բազմիցս քննարման առարկա են հանդիսացել և ներկայացվում էին տարբեր մտահոգություններ, որ այս իրավանորմերը կարող են ծառայել գործիք դիտորդների, զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչների և վստահված անձանց ընտրական գործընթացներից մեկուսացնելու համար: Հաճախ ներկայացվում էին անգամ իմպերատիվ դատողություններ ու կանխատեսումներ այդ նորմերի կիրառման վերաբերյալ: Հարկ է նկատել, որ Ազգային ժողովի 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ընտրությունների ժամանակ 2009 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներից և որևէ մեկի կողմից այս իրավանորմերը չեն կիրառվել:

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովում և տարածքային ընտրական հանձնաժողովներում վստահված անձանց իրավունքների իրականացմանը խոչընդոտելու կամ վերջիններիս լիազորությունները սահմանափակելու վերաբերյալ դիմումներ չեն ստացվել: Քվեարկության օրը եղել են որոշ ահազանգեր, որոնք ստուգման արդյունքում հերքվել են: Վստահված անձանց կողմից տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների գրանցամատյաններում գրառում կատարելն արգելելու մասին ևս որևէ բողոք տարածքային ընտրական հանձնաժողովները չեն ստացել: Գործնականում, սակայն չի բացառվում, որ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներում, հանձնաժողովների անդամների և վստահված անձանց միջև եղած լինեն տարածայնություններ, կոնֆլիկտային իրավիճակներ՝ Ընտրական օրենսգրքի տարբեր դրույթների բովանդակության կամ դրանց կիրառման վերաբերյալ, որոնք հենց տեղում հարթված լինեն: Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներն աշխատել են մեծ ծանրաբեռնվածությամբ, նաև ընտրողների ակտիվության պատճառով երբեմն առաջացել են հերթեր, սակայն չի գրանցվել որևէ դեպք, որ այդ պատճառով խոչընդոտվի ընտրողների ընտրական իրավունքի իրականացումը և որևէ ընտրող այդ պատճառով զրկվի ընտրական իրավունքից:

ը) Քվեարկության արդյունքերի ամփոփում

Քվեարկության օրը ժամը 20:00-ին փակվել են բոլոր 2009 ընտրական տեղամասերը և տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներն ընտրական օրենսգրքով սահմանված կարգով սկսել են քվեարկության արդյունքների ամփոփման նիստերը:

Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովները, Ընտրական օրենսգրքով սահմանված կարգով, քվեարկության ավարտից հետո՝ 12 ժամվա ընթացքում, ավարտել են քվեարկության արդյունքների ամփոփումը:

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը ոչ ուշ, քան քվեարկության հաջորդ օրը, ժամը՝ 00.00-ից սկսած իրականացրել է քվեարկության արդյունքների աղյուսակավորում՝ ըստ ընտրական տեղամասերի՝ իր պաշտոնական կայքում հրապարակելով ընտրությունների նախնական արդյունքներն՝ ըստ յուրաքանչյուր ընտրական տեղամասի տվյալների: Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի պաշտոնական կայքով ռեալ ժամանակի մեջ հնարավոր էր հետևել ընտրության արդյունքների ամփոփմանը՝ ստանալով յուրաքանչյուր ընտրական տեղամասի տվյալները: Ընտրության արդյունքների ամփոփման ամբողջ գործընթացն իրականացվել է բաց և թափանցիկ:

Ընտրական տեղամասերի շուրջ 97%-ից ավելիում վստահված անձինք, դիտորդները, զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչները տեսանկարահանել են քվեարկության արդյունքների ամփոփման ողջ գործընթացը: 2009 ընտրական տեղամասերից 1500-ում քվեարկության արդյունքների ամփոփման ողջ գործընթացին հնարավոր էր հետևել առցանց՝ տեղամասային կենտրոններում տեղադրված տեսախցիկների միջոցով: Հարկ է նկատել, որ ընտրություններին մասնակցող բոլոր կուսակցությունները, կուսակցությունների դաշինքներն ունեին ավելի լայն հնարավորություններ տեսախցիկներից օգտվելու համար:

Առկա չէ որևէ բողոք կամ նույնիսկ ահանգամ, որ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովում ներկա լինելու իրավունք ունեցող անձանց պահանջով նրանց չի տրվել ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների արձանագրությունից քաղված քվեերացված հանձնաժողովի նախագահի և քարտուղարի ստորագրություններով և հանձնաժողովի կնիքով: Ի դեպ, առկա չէ թեկուզև մեկ դեպք, երբ ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների արձանագրության տվյալները տարբերվեն Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կայքում հրապարակված տվյալներից:

Եթե տեխնիկական սարքավորումն անխափան աշխատել է քվեարկության ընթացքում, ապա Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ տեխնիկական սարքավորման միջոցով տպում է տեղեկանք, որում նշվում են տարածքային ընտրական հանձնաժողովի և ընտրական տեղամասի համարները, տեխնիկական սարքավորման միջոցով գրանցված ընտրողների հերթական համարը համապատասխան ընտրական տեղամասի ընտրողների ցուցակում: Տեղեկանքը պետք է պարունակի նշում այն ընտրողների վերաբերյալ, որոնց գրանցումն իրականացվել է անձը հաստատող փաստաթղթի տվյալները ստեղծաշարով տեխնիկական սարքավորման մեջ ներմուծելու միջոցով:

Տեղեկանքը տպելու անհնարինության դեպքում այդ մասին համապատասխան գրառում է կատարվում գրանցամատյանում:

Տեղեկանքի մեկ օրինակը, ստորագրված տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահի կողմից և կնքված հանձնաժողովի կնիքով, տեղադրվում է պարկում:

Տեղեկանքի մեկական օրինակ, ստորագրված տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահի կողմից և կնքված հանձնաժողովի կնիքով, ըստ պահանջի տրամադրվում է ամփոփման նիստին ներկա գտնվող թեկնածուներին, դիտորդներին և ընտրություններին մասնակցող կուսակցության մեկական վստահված անձի:

Նշված տեղեկանքը չտպագրվելու կամ իրավասու անցանց չտրամադրվելու որևէ դեպք առկա չի եղել:

թ) Քվեարկության մասնակած ընտրողների ստորագրած ցուցակների հրապարակում

Ընտրական օրենսգիրքը սահմանել է նոր ինստիտուտ՝ քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ստորագրված ցուցակների, բացառությամբ գորամասում, քրեակատարողական հիմնարկում և ձերբակալված անձանց պահելու վայրում կազմվող՝ հրապարակվում: Ընտրական օրենսգրքի 73-րդ հոդվածի 3.1-րդ մասի համաձայն.

«Ազգային ժողովի ընտրությունների ժամանակ տարածքային ընտրական հանձնաժողովը քվեարկության հաջորդ օրը՝ ժամը 12.00-ից սկսած, իրականացնում է ընտրողների ցուցակների սկանավորում, որին կարող են հետևել ընտրական

հանձնաժողովների անդամները, թեկնածուները, վստահված անձինք, դիտորդները և զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչները:

Ընտրողների ցուցակները սկանավորվում են Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի սահմանած կարգով և չափորոշիչներին համապատասխան այնպես, որ տվյալ ընտրական տեղամասի ընտրողների ցուցակում ընտրողի հերթական համարը, ազգանունը, անունը, հայրանունը, ծննդյան ամսաթիվը, հաշվառման վայրի հասցեն, ինչպես նաև ընտրողի ստորագրության, ընտրողների գրանցման համար պատասխանատու հանձնաժողովի անդամի անհատական կնիքի համար նախատեսված սյունակները լինեն տեսանելի:

Ընտրողների սկանավորված ցուցակները ոչ ուշ, քան սկանավորման աշխատանքներն սկսվելուց 24 ժամ հետո պաշտոնապես հրապարակվում և ներբեռնելու և, ըստ ընտրական տեղամասերի, որոնման հնարավորությամբ տեղադրվում են Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համացանցային կայքում»:

Ընտրողների ստորագրված ցուցակները սահմանված կարգով և ժամկետներում տեղադրվել են Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համացանցային կայքում: Նկատի ունենալով Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համացանցային կայքի աննախադեպ մեծ հաճախելիությունը, ինչպես նաև ներբեռնվող նյութի ծավալներն առաջացել էին առանձին դժվարություններ կապված ցուցակների ներբեռնման աշխատանքների հետ: Նշված ցուցակների հասանելիությունն ապահովելու համար Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովում տեղադրվեցին լրացուցիչ համակարգիչներ՝ հրապարակային ծանուցելով, որ ծանոթացումը կարող է կատարվել նաև Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի մամուլի սրահից, ինչպես նաև համացանցային կայքում տեղադրվեցին նոր լրացուցիչ հղումներ: Նշվածի մասին հրապարակայնորեն իրազեկվել է հանրությունը՝ մամուլի հաղորդագրություններ տարածելու միջոցով: Ավելին, տեղամասային կենտրոններում փակցված են եղել պաստառներ, որոնք ևս հիշեցնում էին ընտրողներին ստորագրված ցուցակների հրապարակման մասին: Ուշագրավ է նաև, որ ապրիլի 3-4-ն ընկած ժամանակահատվածում, երբ հրապարակվել էին ընտրողների ստորագրված ցուցակները Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի պաշտոնական կայքէջ այցելությունների թիվը կազմել է 120.297 և դիտվել է 671.948 էջ:

Ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 16-րդ մասի համաձայն՝ օրենսգրքով սահմանված իրավասու անձը կարող է ներկայացնել այլ անձի փոխարեն քվեարկելու մասին դիմում համապատասխան տարածքային ընտրական հանձնաժողով քվեարկության հաջորդ օրը ժամը 12.00-ից մինչև քվեարկության օրվանից հետո երրորդ օրը՝ ժամը 11.00-ն:

Քվեարկության մասնակիցների ընդհանուր թիվը կազմել է 1.575.786:

Ընտրական օրենսգրքով սահմանված ժամանակահատվածում, անգամ այդ ժամկետի ավարտից հետո, տարածքային ընտրական հանձնաժողովներից մեկում թիվ 33 տարածքային ընտրական հանձնաժողովում ստացվել է մեկ դիմում մեկ քաղաքացու կողմից:

Մեկ քաղաքացու անուն էլ ներկայացվել է հրապարակայնորեն՝ զանգվածային լրատվության միջոցներով, որն անմիջապես ստուգվել է թիվ 1 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի և Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից: Մանրամասն ներկայացվել է պարզաբանում և ապացույցներ, որով հաստատվել է, որ այլ անձի փոխարեն քվեարկություն տեղի չի ունեցել:

Մինչ այժմ անընդհատ փորձ էր կատարվում շահարկել մասնակցության հարցը: Վկայակոչվում էին տարբեր վիճակագրություններ մասնակցության թվի, իբր ուռճացված լինելու հետ կապված, ներկայացվում էին տարբեր գնահատականներ, որպես հիմնավորում ներկայացվում էր ստորագրված բոլոր ցուցակներին ծանոթանալու հնարավորության բացակայությունը: Ստորագրված ցուցակները լիարժեք հասանելի են դարձվել, 1500 տեղամասերից իրականացվել է ուղիղի հեռարձակում, մեկ ամիսը ավելի այդ ցուցակները տեղադրված են եղել Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կայքում: Հարյուր հազարավոր այցելություններ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կայք ու ընդհամենը 1 դիմում: Սա նշանակում է, որ թե այս ընտրություններին, թե 2012, 2013 թթ.

ընտրություններին մասնակցության, այսպես կոչված, ուռճացված լինելու վերաբերյալ դատողությունները երբևէ չեն համապատասխանել իրականությանը:

Ժ) Քվեարկության արդյունքերի վերահաշվարկ

Ընտրական օրենսգրքի 50-րդ հոդվածը սահմանում է քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի ինստիտուտը:

Նշված հոդվածի 1-ին մասի համաձայն.

«Ընտրություններին մասնակցող կուսակցության ընտրական ցուցակում ընդգրկված թեկնածուն կամ համայնքի ղեկավարի կամ ավագանու անդամի թեկնածուն կամ վստահված անձը, եթե նրանք ներկա են եղել ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների ամփոփմանը, ինչպես նաև տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամը՝ ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ արձանագրությունում քվեարկության արդյունքների ամփոփման կարգի վերաբերյալ հատուկ կարծիք ունենալու մասին գրառում կատարելու դեպքում, իրավունք ունեն սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով և ժամկետներում բողոքարկելու տվյալ ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքները՝ տարածքային ընտրական հանձնաժողով ներկայացնելով ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի մասին (այսուհետ՝ վերահաշվարկ) դիմում»:

Ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի դիմում կարող է ներկայացվել միայն համապատասխան տարածքային ընտրական հանձնաժողով քվեարկության հաջորդ օրը՝ ժամը 12.00-ից մինչև ժամը 18.00-ն, կամ քվեարկությունից հետո երկրորդ օրը՝ ժամը 9.00-ից մինչև ժամը 11.00-ն:

Փաստենք, որ միշտ, այդ թվում ընտրական օրենսգրքի մշակման աշխատանքների ժամանակ շահարկվում էր դիմում ներկայացնելու համար սահմանված ժամկետների կարճ լինելը: Ընտրական օրենսգրքով այդ ժամկետները երկարացվեցին: Ի դեպ, երբևէ այդ ժամկետի երկարաձգումը չի կարելի մեխանիկորեն համարել 2 ժամ, քանի որ դիմումատուների օգտին է աշխատում նաև քվեարկության հաջորդ օրվա ժամը 18.00-ից մինչև հաջորդ օրն առավոտյան ժամը 9.00-ն ընկած ժամանակը: Արդյունքում, բողոքարկման հնարավորության ժամկետը երկարաձգվեց 17 ժամով: Սա ևս աննախադեպ է Հայաստանի ընտրական օրենսդրության զարգացման պատմության տեսանկյունից:

Նկատենք, որ վերահաշվարկի դիմումի համար սահմանված են տարրական, պարզագույն պահանջներ: Այն պետք է ներառի դիմումատուի անունը, ազգանունը, փոստային հասցեն և այն ընտրական տեղամասի համարը, որում պահանջվում է կատարել վերահաշվարկ:

Դիմումին քվեարկության արդյունքների սխալ ամփոփման ապացույցներ կցելը, սոսկ դիսպոզիտիվ պարտականություն է և դրա չկատարումը չի կարող որևէ հետևանքի, այդ թվում՝ վերահաշվարկի կատարումը մերժելու հանգեցնել: Ակնհայտ է, որ նման դիմում ներկայացնելու համար առանձնահատուկ իրավական գիտելիքներ չեն պահանջվում, դիմումի լրացուցիչ պատճառաբանության, իրավական հիմնավորումների պահանջ գոյություն չունի:

Սահմանված ժամկետում թվով 4 տարածքային ընտրական հանձնաժողովներում ներկայացվել է 4 դիմում ընդհանուր թվով 12 ընտրական տեղամասերում (տեղամասերի ընդհանուր թվի 0.5%-ում) քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկ կատարելու մասին: Դիմումները ներկայացրել են «Ծառուկյան» կուսակցությունների դաշինք ընտրական ցուցակի պատգամավորի թեկնածու Էվելինա Խաչատրյանի (1 դիմում 1 տեղամաս), «Հայկական վերածնունդ» կուսակցության ընտրական ցուցակի պատգամավորի թեկնածու Հայկ Արամյանի (1 դիմում 1 տեղամաս), «Հայ Յեղափոխական դաշնակցություն» կուսակցության ընտրական ցուցակի պատգամավորի թեկնածու Վահե Դանիելյանի (1 դիմում 9 տեղամաս), Հայաստանի Հանրապետական կուսակցության ընտրական ցուցակի պատգամավորի թեկնածուներ Հասմիկ Ամիրյանի (1 դիմում 1 տեղամաս):

Վերոհիշյալ պատգամավորի թեկնածուներից ոչ մեկը ներկա չի եղել ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների ամփոփմանը: Երեք դիմում ներկայացվել է սահմանված ժամկետների խախտմամբ: Նշվածի հաշվառմամբ էլ տարածքային ընտրական հանձնաժողովները մերժել են դիմումներով վերահաշվարկի կատարումը:

Թվով 2009 տեղամասերից միայն 37 տեղամասերի (1.8%) քվեարկության արդյունքների արձանագրություններում է առկա եղել նշում հատուկ կարծիք ունենալու մասին: Ուշագրավ է, որ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների ընդհանուր թվով 16.072 անդամներից միայն 38-ն (0.2%) են ներկայացրել հատուկ կարծիք: Ի դեպ, հատուկ կարծիք առանձին շարադրված որևէ տեղ չի ներկայացվել, իսկ նրանց կողմից չի ներկայացվել դիմում վերահաշվարկ կատարելու մասին:

Ժա) Ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների անվավեր ճանաչում

Ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 12-րդ մասով սահմանված է ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների անվավեր ճանաչելու ինստիտուտը: Համաձայն նշված իրավադրույթի.

Ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու մասին դիմում ներկայացնելու իրավունք ունեն միայն՝

1) ընտրություններին մասնակցող կուսակցությունը, ընտրություններին մասնակցող կուսակցության ընտրական ցուցակում ընդգրկված թեկնածուն, համայնքի ղեկավարի կամ ավագանու անդամի թեկնածուն.

2) վստահված անձը, եթե քվեարկության օրը ներկա է գտնվել քվեարկության սենյակում կամ ներկա է գտնվել տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի արդյունքների ամփոփման նիստին.

3) համապատասխան տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամը, եթե արձանագրությունում կատարել է գրառում հատուկ կարծիք ունենալու մասին:

Ուշագրավ է, որ նման իրավունք վերապահվում է թե ընտրություններին մասնակցող կուսակցությունը (կուսակցությունների դաշինքին), և թե ընտրություններին մասնակցող կուսակցության (կուսակցությունների դաշինքի) ընտրական ցուցակում ընդգրկված թեկնածուին: Ի դեպ բնավ պարտադիր չէ նրանց կողմից տեղամասային կենտրոնում ներկա գտնվելու հանգամանքը:

Ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 14-րդ մասի համաձայն՝ ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու դիմում կարող է ներկայացվել միայն համապատասխան տարածքային ընտրական հանձնաժողով իրավասու անձի կողմից՝ քվեարկության հաջորդ օրը՝ ժամը 12.00-ից մինչև ժամը 18.00-ն, կամ քվեարկությունից հետո երկրորդ օրը՝ ժամը 9.00-ից մինչև ժամը 11.00-ն: Դիմումներ ներկայացնելու ժամկետը երկարաձգվել էր 17 ժամով:

Թվով 38 տարածքային ընտրական հանձնաժողովներից միայն թիվ 35 տարածքային ընտրական հանձնաժողովում է ստացվել մեկ դիմում «Կոնգրես-ՀԺԿ» կուսակցությունների դաշինքի վստահված անձի կողմից, որով պահանջվել է անվավեր ճանաչել 35/55, 35/56 և 35/57 տեղամասերում (տեղամասերի ընդհանուր թվի 0.1%) քվեարկության արդյունքները: Դիմումը մերժվել է, քանի որ ներկայացված չեն եղել և իրականացված վարչական վարույթով էլ ձեռք չեն բերվել բավարար ապացույցներ:

Քվեարկության օրը Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովում ստացվել է մեկ դիմում «Հայ Յեղափոխական դաշնակցություն» կուսակցության կողմից: Դիմումը վերահասցեագրման կարգով ներկայացվել է թիվ 17 տարածքային ընտրական հանձնաժողով, որը դիմումի քննությամբ 2017թ. ապրիլի 7-ին կայացրել է որոշում Արագածոտնի մարզի, Փարպի համայնքի թիվ 17/21 ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու մասին, իսկ վարույթով ձեռք բերված նյութերն ուղարկվել են դատախազություն, ի դեպ դիմումով չկար ուղղակի պահանջ քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու մասին:

Ընտրական օրենսգրքի 72-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն. «Ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչվելու դեպքում այդ տեղամասում քվեարկության մասնակիցների թիվն արձանագրվում է որպես տեղամասում անձշտությունների գումարային չափ»:

Նույն օրենսգրքի 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն. «Եթե ընտրությունների ընթացքում տեղի են ունեցել սույն օրենսգրքի այնպիսի խախտումներ, որոնք կարող էին ազդել ընտրությունների արդյունքների վրա, ապա Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը որոշում է ընդունում առանձին ընտրական տեղամասերում վերաքվեարկություն անցկացնելու մասին, եթե այդ միջոցով հնարավոր է շտկել այդ խախտումների հետևանքները»:

Նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ Արագածոտնի մարզի, Փարպի համայնքի թիվ 17/21 ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների անվավեր ճանաչումը չի ազդում ընտրությունների արդյունքների վրա, Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից ընտրական տեղամասում վերաքվեարկություն չի նշանակվել:

Ժբ) Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների գրանցամատյաններում խախտումների վերաբերյալ գրառումներ

Ընտրական օրենսգրքի 67-րդ հոդվածի 14-րդ մասի համաձայն. «Եթե հանձնաժողովի անդամը, վստահված անձը կամ դիտորդը գտնում է, որ քվեարկության ընթացքում տեղի է ունեցել սույն օրենսգրքով նախատեսված քվեարկության կարգի խախտում, ապա իրավունք ունեն պահանջելու, որ իրենց գնահատականն արձանագրվի տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում»:

Միայն 562 (կամ տեղամասերի ընդհանուր թվի 27.9%-ում) տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների գրանցամատյաններում են կատարվել թվով 1482 գրառումներ, իսկ 1447 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների գրանցամատյաններում որևէ գրառում առկա չէ:

Ներկայացված գրառումների 98%-ից ավելին կատարվել են մի քանի տեղական դիտորդական կազմակերպությունների դիտորդների անունից: Կատարված գրառումները վերաբերել են քվեարկության օրն արձանագրված մասնավոր դեպքերի, որոնց մի մասը գրառում կատարող անձանց տեսակետներն են և ընդհանրապես չեն հանդիսանում ընտրախախտում:

2017 թվականի ապրիլի 7-ին բոլոր 38 տարածքային ընտրական հանձնաժողովները կայացրել են որոշումներ «2017 թվականի ապրիլի 2-ի Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի ընտրություններում տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների գրանցամատյաններում քվեարկության օրն արձանագրված խախտումների վերաբերյալ», որոնցով ամրագրվել է, որ Ազգային ժողովի 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ընտրություններում համապատասխան տարածքային ընտրական հանձնաժողովի սպասարկման տարածքում կազմավորված տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների գրանցամատյաններում քվեարկության օրը՝ 02.04.2017թ., արձանագրված խախտումների վերաբերյալ գնահատականները որևէ ազդեցություն չեն ունեցել քվեարկության արդյունքների վրա:

Ժգ) Դիմում բողոքների քննարկում

Ընտրական օրենսգրքի 47-49 հոդվածները «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի սկզբունքներին համապատասխան և ընտրական հարաբերությունների առանձնահատկությունների հաշվառմամբ մանրամասն կանոնակարգել է հանձնաժողովների որոշումների, գործողությունների (անգործության) բողոքարկման կարգն ու պայմանները:

Ազգային ժողովի 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ընտրությունների կազմակերպման և անցկացման ընթացքում մինչև քվեարկությանը օրը Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովին է ներկայացվել 60 դիմում, որոնցից 18-ը դիմում-բողոքներ են, 8-ը՝

պարզաբանման պահանջով դիմում, 19-ը՝ տեղեկատվության հարցմամբ դիմում: Նշված դիմում-բողոքներից 14-ը վերաբերում էին նախընտրական քարոզչության կանոնների խախտումներին, 3-ով պահանջվել է Ազգային ժողովի 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ընտրություններին մասնակցող կուսակցության գրանցումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին հայցով դիմել դատարան: Մեկ դիմում էլ վերահասցեագրվել է ՀՀ ոստիկանություն: Թվով 4 դիմումներով հայցվել է խորհրդատվություն, թվով 8 դիմումներով էլ ներկայացվել են առաջարկություններ:

Ներկայացված բոլոր դիմումները Ընտրական օրենսգրքի 47-րդ, 48-րդ և 49-րդ հոդվածների պահանջներին համապատասխան քննարկվել են Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից և կայացվել համապատասխան որոշումներ: Դիմումների քննարկման օրվա և ժամի մասին դիմումատուները եղել են պատշաճ ծանուցված, իսկ դիմումների քննության արդյունքում կայացված որոշումները սահմանված կարգով ուղարկվել են դիմումատուներին և հրապարակվել Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի պաշտոնական կայքում: Բոլոր այն դեպքերում, երբ դիմումատուները ներկայացել են իրենց դիմումների քննարկմանը, ապահովվել է վերջիններիս լավելու իրավունքը:

Թվով 12 դիմումներով Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովն ընդունել է վարչական վարույթի հարուցումը մերժելու մասին որոշումներ, սակայն նշված դիմումներում ներկայացված փաստերը դիտարկել է որպես հաղորդումներ և Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը սեփական նախաձեռնությամբ, դրանցով հարուցել է վարչական վարույթներ, ի պաշտոնե ձեռք բերել ապացույցներ և կայացրել համապատասխան որոշումներ:

Ընտրական օրենսգրքի 49-րդ հոդվածի 8-րդ մասի համաձայն. «Օպերատիվ լուծում պահանջող հարցերի վերաբերյալ ընտրական հանձնաժողովները ձեռնարկում են համապատասխան միջոցներ: Նման դեպքերում առանձին ակտի տեսքով որոշումների ընդունումը պարտադիր չէ:»: Ձանգվածային լրատվության միջոցներում և տարբեր էլեկտրոնային կայքերում տեղ գտած ընտրախախտումների վերաբերյալ տեղեկությունները օպերատիվ կարգով ճշգրտվել են համապատասխան ընտրական հանձնաժողովների, պետական այլ մարմինների հետ և տեղեկությունների հաստատման պարագայում տրվել են համապատասխան ցուցումներ կամ հանձնարարություններ:

Քվեարկության օրը Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովն օպերատիվ կարգով արձագանքել է թվով 42 կայքերում տեղ գտած հաղորդումների, ստուգվել են հրապարակվող հանգամանքները և տրվել մեկնաբանություններ, որոնք հրապարակվել են հանձնաժողովի համացանցային կայքում:

Ազգային ժողովի 2017թ. ապրիլի 2-ի ընտրությունների քվեարկության օրը թվով 4 տարածքային ընտրական հանձնաժողովներին սահմանված կարգով ներկայացված են եղել թվով 5 դիմում: Ներկայացված բոլոր դիմումներն էլ սահմանված կարգով քննարկվել են տարածքային ընտրական հանձնաժողովների կողմից և ընդունվել համապատասխան որոշումներ:

Քվեարկության օրվանից հետո թվով 38 տարածքային ընտրական հանձնաժողովներից 37-ում ստացվել են ընդհանուր առմամբ թվով 324 դիմում-բողոք (բացառապես դիտորդական առաքելություն իրականացրած թվով երեք հասարակական կազմակերպությունների և նրանց կողմից հավատարմագրված դիտորդների կողմից), որոնցից 36-ը՝ գրությամբ վերադարձվել են դիմումատուներին՝ վերջնաժամկետի խախտմամբ ներկայացված լինելու պատճառաբանությամբ, մնացած դիմումների ուսումնասիրությամբ տարածքային ընտրական հանձնաժողովները կայացրել են թվով 127 որոշում: Վարչական վարույթի հարուցումը մերժելու մասին որոշում ընդունելու դեպքում տարածքային ընտրական հանձնաժողովները դիմումներում ներկայացված հանգամանքները գնահատել են որպես հաղորդումներ, սեփական նախաձեռնությամբ հարուցել են վարչական վարույթներ և կայացրել որոշումներ:

ժդ) Դատարան ներկայացված հայցադիմումները և դրանց քննությունը

Ազգային ժողովի 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ընտրությունների նախապատրաստման և անցկացման ընթացքում Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատարան են ներկայացվել 6 հայցադիմում:

Ընդհանուր առմամբ Վարչական դատարանի կողմից քննված վարչական գործերից 2-ով (ՎԴ/2433/05/17, ՎԴ/2506/05/17) հայցադիմումներով ներկայացված պահանջները մերժվել են, 2-ով (ՎԴ/2702/05/17, ՎԴ/2886/05/17) կայացվել է որոշում վարչական գործի վարույթը կարճելու մասին, հայցադիմումներից 1-ի ընդունումը մերժվել է, 1 հայցադիմումի ընդունումը մասով մերժվել է, մասով ընդունվել վարույթ:

Առկա չէ, որևէ դատական ակտ, որով փաստվել է անձանց ընտրական իրավունքների խախտում: Դատական ակտերով Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի որոշումները կամ գործողությունները ոչ իրավաչափ չեն ճանաչվել:

Ժե) Ընտրությունների արդյունքների բողոքարկում

Ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 15-րդ մասի համաձայն.

«Ընտրության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու մասին դիմում ընտրությունների արդյունքներն ամփոփող ընտրական հանձնաժողով կարող է ներկայացվել ընտրության արդյունքներն ամփոփելու համար սույն օրենսգրքով սահմանված համապատասխան ժամկետից առնվազն 2 օր առաջ՝ մինչև ժամը 18.00-ն: Ընտրության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու մասին դիմումների քննարկումը կատարվում է ընտրությունների արդյունքների ամփոփման շրջանակում, և դրանց վերաբերյալ առանձին որոշում չի կայացվում»:

2017 թվականի ապրիլի 7-ին ստացվել է դիմում Ազգային ժողովի 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ընտրություններին մասնակցող «Կոնգրես-ՀԺԿ» կուսակցությունների դաշինքի կողմից, որով պահանջվում էր. «Դեկավարվելով «Հանրաքվեի մասին» ՀՀ օրենքի, ՀՀ Ընտրական օրենսգրքի, Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի և Քրեական օրենսգրքի դրույթներով՝ անվավեր ճանաչել 2017 թվականի ապրիլի 2-ի ՀՀ Ազգային ժողովի ընտրությունների արդյունքները և/կամ անվավեր ճանաչել ընտրական տեղամասերում քվեարկության արդյունքները»:

ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 49-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն. «Ընտրական հանձնաժողովներ ներկայացված դիմումը պետք է ստորագրված լինի դիմողի կողմից, ներառի նրա անունը, ազգանունը, դիմողի հասցեն, տրման ամսաթիվը: Դիմումը կարող է ներառել նաև դիմումատուի հեռախոսահամարը, էլեկտրոնային փոստի հասցեն: Դիմումում պետք է սահմանված լինի դիմումատուի պահանջը, բերված լինեն դիմումատուի հիմնավորումները: Հնարավոր ապացույցները պետք է կցված լինեն դիմումին»:

Նշված իրավանորմը սահմանում է հստակ պարտավորություն դիմումատուի համար դիմումի հիմնավորումներ ներկայացնելու և հնարավոր բոլոր ապացույցները դիմումին կից ներկայացնելու համար: Նշված կանոնակարգման հիմքը, թերևս ընտրական իրավահարաբերությունների համար Ընտրական օրենսգրքով սահմանված առանձնահատկություններն են, քանզի դիմումների քննության համար սահմանված են սովորականի համեմատ ավելի կարճ ժամկետներ և որպեսզի լիարժեք կազմակերպվի դիմումի քննությունը օրենսդրի կողմից սահմանված է դիմումով հիմնավորումները ներկայացնելու և ապացույցները կցելու պարտականություն:

Դիմումը կազմված էր 121 էջից, ներառում է 21 բաժիններ: Դիմումում ներկայացված էին բացառապես առանձին դիտորդների կողմից արված դիտարկումները կամ դատողությունները: Դիմումում ներկայացված բոլոր գրառումները անկախ իրենց բովանդակությունից վերաբերում են ընդհանուր թվով 262 տեղամասերի կամ տեղամասերի ընդհանուր թվի 13 տոկոսին:

Ուշագրավ է, որ դիմումատուի կողմից 1825 տեղամասերում նշանակված են եղել տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների անդամներ, դիմումատուն հազարից ավելի տեղամասերում ունեցել է վստահված անձինք: Սակայն ներկայացված դիմումում առկա չէր որևէ նկատառում արտահայտված նշված անձանց կողմից:

Դիմումին կից ներկայացված չէր որևէ պատշաճ ապացույց: Դիմումում նշված էին դիտորդների դիտարկման ընթացքում իրականացրած դատողությունները, սակայն առկա չէր որևէ առաջնային բնույթի ապացույց, որ նշված բացատրությունները, դիտարկման արդյունքները իրականում պատկանում են այն անձանց, որոնց անունից դրանք ներկայացվում են:

Նշված դիմումը սահմանված կարգով քննարկվել է Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից և դրա վերաբերյալ քննարկման արդյունքները և իրավական դիրքորոշումները մանրամասն ներկայացված են ընտրության արդյունքների վերաբերյալ ընդունված որոշման մեջ:

Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի համաձայն՝ պատգամավորների ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշումների հետ կապված վեճերը լուծում է Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը:

«Կոնգրես-ՀԺԿ» կուսակցությունների դաշինքի կողմից վիճարկվել է Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի 2017 ապրիլի 9-ի «Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի ընտրությունների արդյունքներն ամփոփելու մասին» թիվ 163-Ա որոշումը:

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի 2017 թվականի ապրիլի 28-ի թիվ ՍԴՈ-1364 որոշմամբ Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի 2017 ապրիլի 9-ի «Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի ընտրությունների արդյունքներն ամփոփելու մասին» թիվ 163-Ա որոշումը թողնվել է ուժի մեջ:

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ
ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀ

Տ. ՄՈՒԿՈՒՉՅԱՆ